

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษา เรื่องกิจกรรมโภชนาการในโรงเรียนชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ประกอบด้วย จำนวนครูในโรงเรียน จำนวนนักเรียน และการปฏิบัติกิจกรรมโภชนาการ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ด้านบุคลากร งบประมาณ การดำเนินกิจกรรม การประเมินผล ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลโครงการพืชผักสวนครัวในโรงเรียน ด้านบุคลากร งบประมาณ การดำเนินกิจกรรม การประเมินผล ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

ส่วนที่ 4 ข้อมูลโครงการสุขภาพิบาลอาหารในโรงเรียน ด้านบุคลากร งบประมาณ การดำเนินกิจกรรม การประเมินผล ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

ส่วนที่ 5 ข้อมูลโครงการโภชนศึกษาในโรงเรียน ด้านบุคลากร งบประมาณ การดำเนินกิจกรรม การประเมินผล ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนจำนวน 62 โรงเรียน ประกอบด้วยจำนวนครู จำนวนนักเรียน และการปฏิบัติกิจกรรมโภชนาการที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารโรงเรียน

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่ทำการศึกษา จำแนกตามจำนวนครูและนักเรียน ในโรงเรียน (n = 62)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนครู		
≤ 10	20	32.3
11 – 20	25	40.3
21 – 30	12	19.3
31 – 40	3	4.9
≥ 41	2	3.2
Mean (S.D.) = 16.9 (10.9)		
จำนวนนักเรียน		
≤ 50	12	19.4
51 – 100	16	25.8
101 – 200	18	29.0
201 – 300	10	16.1
≥ 301	6	9.7
Median = 119.0		

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่าใน 62 โรงเรียนที่ทำการศึกษามีจำนวนครูระหว่าง 6 – 71 คน (เฉลี่ยประมาณ 17 คน) ซึ่งร้อยละ 40.3 ของโรงเรียนที่ศึกษามีครูจำนวน 11 – 20 คน ส่วนจำนวนนักเรียนในโรงเรียนที่ศึกษาจะอยู่ในช่วงระหว่าง 24 – 1318 คน (ค่ามัธยฐาน 119 คน) ซึ่งร้อยละ 29.0 ของโรงเรียนที่ศึกษามีจำนวนนักเรียนระหว่าง 101 – 200 คน

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของโรงเรียนที่ทำการศึกษา จำแนกตามการปฏิบัติกิจกรรม
โภชนาการ

กิจกรรมโภชนาการ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
โครงการอาหารกลางวัน	62 (100)	0 (0)	62 (100)
โครงการพืชผักสวนครัว	59 (95.2)	3 (4.8)	62 (100)
โครงการสุขาภิบาลอาหาร	56 (90.3)	6 (9.7)	62 (100)
โครงการโภชนศึกษา	53 (85.5)	9 (14.5)	62 (100)

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติกิจกรรม
โภชนาการ โดยโครงการอาหารกลางวันมีการปฏิบัติในทุกโรงเรียน โครงการพืชผักสวนครัว
มีการปฏิบัติ ร้อยละ 95.2 โครงการสุขาภิบาลอาหารมีการปฏิบัติ ร้อยละ 90.3 และโครงการ
โภชนศึกษามีการปฏิบัติ ร้อยละ 85.5

ส่วนที่ 2 ข้อมูลโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมและ การอบรม (n = 62)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
คณะกรรมการดำเนินกิจกรรม		
ไม่มี	0	0
มี	62	100
ผู้บริหาร ครูคหกรรม ครูอื่น ๆ *	30	48.4
ผู้บริหาร ครูอื่น ๆ *	22	35.5
ครูอื่น ๆ *	10	16.1
การอบรมของครูผู้รับผิดชอบโครงการ		
ไม่ได้รับ	31	50.0
ได้รับ	31	50.0

* หมายถึง ครูพลศึกษา ครูสุขศึกษา และครูประจำชั้น

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าทุกโรงเรียนมีคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน เกือบครึ่งหนึ่งของโรงเรียนมีองค์ประกอบของคณะกรรมการประกอบด้วยผู้บริหาร ครูคหกรรม และครูอื่น ๆ ซึ่งหมายถึง ครูพลศึกษา ครูสุขศึกษา และครูประจำชั้น สำหรับการอบรมของครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันนั้นมีเพียงครึ่งหนึ่งที่ได้รับการอบรม ซึ่งเมื่อพิจารณาในหัวข้อเรื่องที่ได้รับการอบรม จะประกอบด้วย การเลือกซื้ออาหาร การคุ้มครองผู้บริโภค และการถนอมอาหารเป็นต้น

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามแหล่งสนับสนุนทุนสำหรับโครงการอาหารกลางวัน

แหล่งสนับสนุนทุน	จำนวน	ร้อยละ
กระทรวงศึกษาธิการ	58	65.9
ผู้ปกครองนักเรียน	20	22.7
องค์กรเอกชน	8	9.1
กองทุนโครงการพืชผักสวนครัว	2	2.3

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่าแหล่งสนับสนุนทุนของโครงการอาหารกลางวัน เกือบ 2 ใน 3 ได้รับจากกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งหมายถึง สำนักงานการประถมศึกษา และร้อยละ 22.7 ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง ในกรณีที่ได้รับงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการพบว่า งบประมาณที่ได้รับอยู่ระหว่าง 5 – 6 บาท/คน/วัน (เฉลี่ย 5.5 บาท/คน/วัน) จากจำนวน 62 โรงเรียน

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการดำเนินกิจกรรม (n = 62)

การดำเนินกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม		
1 – 5 ปี	6	9.7
6 – 10 ปี	11	17.7
11 – 15 ปี	29	46.8
16 – 20 ปี	13	21.0
21 – 25 ปี	3	4.8
Mean (S.D.) = 12.8 (4.4)		
รูปแบบอาหาร		
อาหารจานเดียว	36	51.4
แบบเพิ่มเติม	26	37.2
อาหารชุด	8	11.4
ลักษณะการจัดกิจกรรม		
เฉพาะนักเรียนที่ขาดแคลนอาหาร และขาดสารอาหาร	32	51.6
จัดให้กับนักเรียนทั้งหมด	30	48.4
การให้ความรู้ด้านอาหารแก่นักเรียน		
ไม่ให้	15	24.2
ให้	47	75.8
1 – 2 วัน/สัปดาห์	38	80.9
3 – 5 วัน/สัปดาห์	9	19.1

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันมีการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระหว่าง 1–22 ปี (เฉลี่ย 12.8 ปี) ซึ่งร้อยละ 46.8 มีการดำเนินกิจกรรมในช่วงเวลา 11–15 ปี สำหรับรูปแบบของอาหารกลางวันที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนนั้นพบว่าร้อยละ 51.4

เป็นแบบอาหารจานเดียว และอีกร้อยละ 37.2 เป็นรูปแบบเพิ่มเติม โดยให้นักเรียนนำข้าวมาจากบ้านและโรงเรียนทำเฉพาะกับข้าว ส่วนลักษณะการจัดกิจกรรมนั้นพบว่า ร้อยละ 51.6 จัดให้เฉพาะนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารและขาดสารอาหาร และสำหรับการให้ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการแก่นักเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของ โครงการอาหารกลางวันพบว่า 3 ใน 4 ของโรงเรียนมีการให้ความรู้ โดยร้อยละ 80.9 ให้ความรู้ระหว่าง 1 – 2 วัน/สัปดาห์ ซึ่งโรงเรียนจะให้ความรู้ในเรื่อง อาหารหลัก 5 หมู่ การเลือกรับประทานอาหาร มารยาทในการรับประทานอาหาร เป็นต้น

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการประเมินผลการจัดกิจกรรม (n = 62)

การประเมินผล	จำนวน	ร้อยละ
การประเมินผล		
ไม่มี	9	14.5
มี	53	85.5
1 – 2 ครั้ง/ปี	41	77.4
3 – 4 ครั้ง/ปี	10	18.8
≥ 5 ครั้ง/ปี	2	3.8
ผู้ประเมิน *		
คณะกรรมการ โครงการอาหารกลางวัน	32	41.0
ผู้บริหาร โรงเรียน	30	38.5
ศึกษานิเทศก์	14	17.9
ครูประจำชั้น	2	2.6

* หมายถึง ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ของโรงเรียน (ร้อยละ 85.5) มีการประเมินผลโครงการอาหารกลางวัน โดยร้อยละ 77.4 ทำการประเมินผล 1 – 2 ครั้ง/ปี ซึ่งผู้ประเมินผลคือคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวัน (ร้อยละ 41.0) สำหรับวิธีการประเมินผลนั้นจะใช้วิธีการติดตามภาวะโภชนาการของเด็กนักเรียนโดยการชั่งน้ำหนัก

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของโครงการอาหารกลางวัน มีดังนี้

1. บุคลากร ปัญหาที่พบคือ การขาดบุคลากรซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็น กล่าวคือ มีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ และครูที่ปฏิบัติงานอยู่ขาดความรู้ในด้านโภชนาการโดยตรง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานของโครงการได้เต็มที่ ประกอบกับครูมีงานสอนประจำและมีความรับผิดชอบหลายด้าน ต้องแบ่งเวลามาประกอบอาหาร ทำให้เหนื่อยและส่งผลให้การสอนหนังสือได้ไม่เต็มที่ นอกจากนี้แล้วประเด็นที่น่าสังเกตคือ พบว่าผู้บริหารยังไม่เข้าใจในรูปแบบของการจัดอาหารกลางวันทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการอาหารกลางวันได้ครบวงจร

2. งบประมาณ ปัญหาที่พบคือ งบประมาณที่ได้รับจากกระทรวงศึกษาธิการหรือสำนักงานการประถมศึกษาที่มีจำนวนน้อยและไม่เพียงพอกับจำนวนเด็กนักเรียนและงบประมาณที่ได้ไม่เหมาะสมกับภาวะปัจจุบันเนื่องจากในปัจจุบันสินค้ามีราคาสูงขึ้น

3. การดำเนินกิจกรรม ปัญหาที่พบคือ อาคาร สถานที่ในการประกอบอาหารและรับประทานอาหารมีความคับแคบ โรงเรียนบางแห่งไม่มีสถานที่รับประทานอาหาร (โรงอาหาร) ซึ่งแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการประยุกต์สถานที่ในการประกอบอาหารและรับประทานอาหารโดยใช้บริเวณระเบียงของอาคารเรียน นอกจากนี้วัสดุ อุปกรณ์ในการประกอบอาหารยังมีปริมาณไม่เพียงพอ ปัญหาอื่นที่พบได้แก่ โรงอาหารไม่ถูกสุขลักษณะ ระบบระบายน้ำเสียและการกำจัดขยะไม่ถูกสุขลักษณะ

4. ข้อเสนอแนะของโครงการอาหารกลางวัน เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ มีข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างดังนี้ ควรจัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้หรือจบการศึกษาด้านโภชนาการโดยตรงมาดูแลโครงการ ผู้บริหารควรลดเวลาการสอนให้ครูผู้รับผิดชอบโครงการให้น้อยลงหรือสนับสนุนบุคลากรที่มีในโรงเรียนเข้ามาช่วยในโครงการให้มากขึ้น สำหรับในด้านงบประมาณกลุ่มตัวอย่างเห็นว่ารัฐบาลควรมีการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มมากขึ้น และควรจัดงบประมาณให้สำหรับนักเรียนทุกคนรับประทานฟรี และโรงเรียนควรขอการสนับสนุนจากเอกชนและผู้ปกครองนักเรียนด้วย โรงเรียนควรจัดทำโครงการพืชผักสวนครัวอย่างต่อเนื่องจริงจัง เพื่อนำผลผลิตมาปรุงเป็นอาหารได้อย่างต่อเนื่องนอกจากนี้ยังต้องการงบประมาณในการก่อสร้างโรงอาหารเพิ่มเติมเนื่องจากบางโรงเรียนไม่มีโรงอาหารและบางแห่งโรงอาหารคับแคบ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลโครงการพืชผักสวนครัวในโรงเรียน

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมและ
การอบรม (n = 59)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
คณะกรรมการดำเนินกิจกรรม		
ไม่มี	25	42.4
มี	34	57.6
ผู้บริหาร ครูเกษตร ครูอื่น ๆ *	19	55.9
ครูอื่น ๆ *	12	35.3
ผู้บริหาร ครูอื่น ๆ *	3	8.8
การอบรมของครูผู้รับผิดชอบ		
ไม่ได้รับ	18	30.5
ได้รับ	41	69.5

* หมายถึง ครูคหกรรม ครูประจำชั้น

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่าร้อยละ 57.6 ของโรงเรียนที่ดำเนินโครงการพืชผักสวนครัว มีคณะกรรมการดำเนินกิจกรรม โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการในแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันพบว่า ร้อยละ 55.9 ของโรงเรียนมีคณะกรรมการประกอบด้วยผู้บริหาร ครูเกษตร และครูอื่น ๆ ซึ่งหมายถึงครูคหกรรม และครูประจำชั้น สำหรับการอบรมครูผู้รับผิดชอบ โครงการพืชผักสวนครัวนั้นพบว่า ร้อยละ 69.5 ของโรงเรียน ครูดังกล่าวได้รับการอบรม โดยเรื่องที่อบรมได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว เกษตรธรรมชาติ และการขยายพันธุ์พืช เป็นต้น

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการจัดตั้งกองทุน และการสนับสนุน จากองค์กรภายนอก (n = 59)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
การจัดตั้งกองทุน		
ไม่จัดตั้ง	49	83.1
จัดตั้ง	10	16.9
การได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือ		
ไม่ได้รับ	37	62.7
ได้รับ	22	37.3
เกษตรตำบล	18	62.1
องค์การบริหารส่วนตำบล	9	31.0
ศูนย์ขยายพันธุ์พืช	2	6.9

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่า น้อยกว่า 2 ใน 5 มีการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนโครงการ พืชผักสวนครัว สำหรับการได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือนั้นพบว่า ร้อยละ 37.3 ได้รับความช่วยเหลือจากแหล่งต่าง ๆ เช่น เกษตรตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และศูนย์ขยายพันธุ์พืช เป็นต้น

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการดำเนินกิจกรรม (n = 59)

การดำเนินกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม		
1 – 5 ปี	18	30.5
6 – 10 ปี	21	35.6
11 – 15 ปี	12	20.3
16 – 20 ปี	6	10.2
≥ 21 ปี	2	3.4
Mean (S.D.) = 8.9 (5.1)		
พื้นที่ทำการเกษตร		
ที่ดินของโรงเรียน	49	83.0
ที่ดินของวัด	8	13.6
ที่ดินของโรงเรียนและวัด	1	1.7
ที่ดินของการรถไฟ	1	1.7
ความเพียงพอของพื้นที่ทำการเกษตร		
ไม่เพียงพอ	30	50.8
เพียงพอ	29	49.2
การสนับสนุนของโรงเรียน *		
การจัดชั่วโมงเรียนให้นักเรียนปฏิบัติงาน	52	40.3
การสนับสนุนที่ดินของโรงเรียน	39	30.2
การสนับสนุนเครื่องมือที่ใช้ในงานเกษตร	38	29.5

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการดำเนินกิจกรรม (n = 59) (ต่อ)

การดำเนินกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
การนำผลผลิตไปใช้ *		
ให้นักเรียนนำผลผลิตกลับบ้าน	51	52.6
ใช้ในโครงการอาหารกลางวัน	41	42.3
จำหน่ายเมื่อผลผลิตเพียงพอกับการปรุงอาหาร	5	5.1
การเผยแพร่ความรู้ด้านเกษตรให้ชุมชน		
ไม่เผยแพร่	37	62.7
เผยแพร่	22	37.3

* หมายถึง ตอบ ได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 9 แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรมโครงการพืชผักสวนครัวระหว่าง 1 – 22 ปี (เฉลี่ย 8.9 ปี) โดยการดำเนินกิจกรรมระหว่าง 6 – 10 ปีร้อยละ 35.6 โดยพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ร้อยละ 83.0 เป็นพื้นที่ของโรงเรียน อย่างไรก็ตามประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.8) ของโรงเรียนระบุว่า พื้นที่ทำการเกษตรไม่เพียงพอ สำหรับการสนับสนุนโครงการพืชผักสวนครัวของโรงเรียนพบว่า ร้อยละ 40.3 ของโรงเรียนดำเนินกิจกรรมโดยสอดแทรกในชั่วโมงเรียน นอกจากนี้พบว่า โรงเรียนมีการนำผลผลิตไปใช้ สำหรับโครงการอาหารกลางวันร้อยละ 42.3 ในส่วนของการเผยแพร่ความรู้ด้านเกษตรให้กับชุมชนพบว่า มีการเผยแพร่ความรู้เพียงร้อยละ 37.3

ตาราง 10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการประเมินผลการจัดกิจกรรม
(n = 59)

การประเมินผล	จำนวน	ร้อยละ
การประเมินผล		
ไม่มี	26	44.1
มี	33	55.9
1 – 2 ครั้ง/ปี	26	78.8
3 – 4 ครั้ง/ปี	6	18.2
≥ 5 ครั้ง/ปี	1	3.0
ผู้ประเมิน *		
ผู้บริหารโรงเรียน	17	37.0
คณะกรรมการ โครงการพืชผักสวนครัว	16	34.8
ครูประจำชั้น	12	26.1
เกษตรตำบล	1	2.1

* หมายถึง ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่าร้อยละ 55.9 ของโรงเรียนมีการประเมินผลโครงการ พืชผักสวนครัว โดยร้อยละ 78.8 ทำการประเมินผล 1 – 2 ครั้ง/ปี ซึ่งร้อยละ 37.0 ผู้ประเมินคือ ผู้บริหารโรงเรียน โดยการประเมินผลดังกล่าวผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า ประเมินจากความ เพียงพอของผลผลิต

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของโครงการพืชผักสวนครัว มีดังนี้

1. บุคลากร ปัญหาที่พบสำหรับด้านบุคลากรแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็นกล่าวคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านการเกษตรโดยตรง และจำนวนบุคลากรมีน้อยเพราะต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ ทำให้ปฏิบัติงานได้ไม่เต็มที่ อีกทั้งบุคลากรไม่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ ประกอบกับจำนวนนักเรียนมีน้อยจึงขาดแคลนแรงงานช่วยทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่า บุคลากรในท้องถิ่นเช่น เกษตรตำบลไม่เคยมาให้ความรู้ คำแนะนำ และไม่มี การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น

2. งบประมาณ ปัญหาที่พบคือ ในบางโรงเรียนขาดงบประมาณสนับสนุนและบางโรงเรียนงบประมาณมีน้อย และมีจำกัด

3. การดำเนินกิจกรรม ปัญหาที่พบคือ ในด้านสถานที่พบว่าบางโรงเรียนมีพื้นที่ทางการเกษตรน้อย พื้นที่มีน้ำท่วมขังในฤดูฝนไม่เหมาะสมกับการปลูกพืช ขาดแคลนแหล่งน้ำและดินไม่ดี มีวัชพืชมาก ทำให้ผลผลิตมีน้อยไม่พอกับจำนวนนักเรียน และในบางโรงเรียนขาดพื้นที่ทางการเกษตรต้องอาศัยพื้นที่ของวัด บางแห่งไม่มีคนดูแลและไม่รั้วกัน สำหรับด้านวัสดุอุปกรณ์พบว่า มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอ ไม่มีที่เก็บวัสดุอุปกรณ์ ไม่มีเมล็ดพันธุ์สนับสนุน และไม่ได้รับการสนับสนุนจากเกษตรตำบล

4. ข้อเสนอแนะของโครงการพืชผักสวนครัว โดยกลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะว่า ควรจัดให้มีครูเกษตรโดยตรงและจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการเกษตรให้กับครูทุกปี ควรมี การสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ ในด้านการดำเนินกิจกรรม ควรมีการถมพื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังใช้พื้นที่อื่นทดแทนเช่น พื้นที่วัด พื้นที่การรถไฟ หรือให้นักเรียนไปจัดทำแปลงเกษตรที่บ้านและให้กรรมการไปตรวจ อีกทั้งควรมีการจัดแหล่งน้ำให้เหมาะสม ทางด้านวัสดุอุปกรณ์ ขอร้องการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ขอสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ เอกสารประกอบ การปลูกพืช ส่งเสริมการทำปุ๋ย ตลอดจนให้นักเรียนจัดหาเมล็ดพันธุ์มาเอง นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะว่าควรมีการปลูกไม้ยืนต้นเช่น มะม่วง และควรทำผักสวนครัวแบบหมุนเวียนและควรมีตลาดรองรับผลผลิต

ส่วนที่ 4 ข้อมูลโครงการสุขภาพอาหารในโรงเรียน

ตาราง 11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมและ การอบรม (n = 56)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
คณะกรรมการดำเนินกิจกรรม		
ไม่มี	12	21.4
มี	44	78.6
ผู้บริหาร ครูสุศึกษา ครูอื่น ๆ *	13	29.5
ผู้บริหาร ครูอื่น ๆ *	13	29.5
ครูอื่น ๆ *	18	41.0
การอบรมของครูผู้รับผิดชอบ		
ไม่ได้รับ	9	16.1
ได้รับ	47	83.9

* หมายถึง ครูพลศึกษา ครูคหกรรม และครูประจำชั้น

จากตาราง 11 แสดงให้เห็นว่าร้อยละ 78.6 ของโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรม มีคณะกรรมการดำเนินงานโครงการสุขภาพอาหาร โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการในแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน พบว่าร้อยละ 29.5 ของโรงเรียนมีคณะกรรมการ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหาร ครูสุศึกษา ครูอื่น ๆ ซึ่งหมายถึง ครูพลศึกษา ครูคหกรรม และครูประจำชั้น ในส่วนการอบรมครูผู้รับผิดชอบโครงการสุขภาพอาหารนั้นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.9) ได้รับการอบรม ซึ่งเมื่อพิจารณาหัวข้อเรื่องที่ได้รับการอบรม คือเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค สุขภาพอาหารในโรงเรียน และจากแบบสอบถามพบว่า การได้รับงบประมาณเพื่อจัดโครงการสุขภาพเป็นไปในรูปของวัสดุ อุปกรณ์ เช่น จาน ช้อน ตู้น้ำเย็น เป็นต้น

ตาราง 12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการดำเนินกิจกรรม (n = 56)

การดำเนินกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม		
1 – 5 ปี	24	42.9
6 – 10 ปี	24	42.9
11 – 15 ปี	5	8.9
16 – 20 ปี	3	5.3
Mean (S.D.) = 6.4 (4.1)		
การเก็บภาชนะและอุปกรณ์		
ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	31	55.4
ไม่ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	25	44.6
แมลงและสัตว์นำโรค		
ไม่มี	27	48.2
มี (วิธีการป้องกัน) *	29	51.8
ทำความสะอาดห้องเก็บภาชนะ	22	62.9
แยกเก็บใส่ตู้ทึบ	9	25.7
ใช้สารเคมีกำจัด	4	11.4
การให้ความรู้ผู้ประกอบการ		
ไม่ให้	17	30.4
ให้	39	69.6
1 ครั้ง/ปี	9	23.1
1 ครั้ง/ภาคการศึกษา	11	28.2
1 ครั้ง/เดือน	13	33.3
1 ครั้ง/สัปดาห์	6	15.4

ตาราง 12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการดำเนินกิจกรรม (n = 56) (ต่อ)

การดำเนินกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
การตรวจสอบสุขภาพผู้ประกอบการอาหาร		
ไม่ตรวจ	37	66.1
ตรวจ	19	33.9
1 ครั้ง/ปี	16	84.2
2 ครั้ง/ปี	2	10.5
3 ครั้ง/ปี	1	5.3

* หมายถึง ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 12 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานโครงการสุขภาพโภชนาการมีการดำเนินกิจกรรมในช่วงระหว่าง 2 – 18 ปี (เฉลี่ย 6.4 ปี) ซึ่งร้อยละ 42.9 ของโรงเรียนมีการดำเนินงานโครงการสุขภาพโภชนาการ ระหว่าง 1 – 5 ปี และ 6 – 10 ปีเท่ากัน สำหรับการเก็บภาชนะและอุปกรณ์พบว่า ร้อยละ 55.4 เก็บลูกเหล็กสุขภาพโภชนาการ อย่างไรก็ตามประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.8) ของโรงเรียนระบุว่าไม่มีแมลงและสัตว์นำโรคบริเวณสถานที่ประกอบและปรุงอาหาร ซึ่งใช้วิธีการกำจัดโดยการทำความสะอาดบริเวณที่พบแมลงและสัตว์นำโรคร้อยละ 62.9 และพบว่าร้อยละ 69.6 ของโรงเรียนมีการให้ความรู้ด้านสุขภาพโภชนาการกับผู้ประกอบการ นอกจากนี้ยังพบว่า ประมาณ 1 ใน 3 ของผู้ประกอบการมีการตรวจสอบสุขภาพของผู้ประกอบการ

ตาราง 13 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการประเมินผลการจัดกิจกรรม
(n = 56)

การประเมินผล	จำนวน	ร้อยละ
การประเมินผล		
ไม่มี	28	50.0
มี	28	50.0
1 – 2 ครั้ง/ปี	25	89.3
3 – 4 ครั้ง/ปี	2	7.1
≥ 5 ครั้ง/ปี	1	3.6
ผู้ประเมิน *		
ผู้บริหาร	17	45.9
คณะกรรมการโครงการสุขภาพอาหาร	16	43.3
ศึกษานิเทศก์	4	10.8

* หมายถึง ตอบ ได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 13 แสดงให้เห็นว่า ครึ่งหนึ่งของโรงเรียนมีการประเมินผลโครงการสุขภาพอาหาร โดยร้อยละ 89.3 ทำการประเมินผล 1 – 2 ครั้ง/ปี ซึ่งร้อยละ 45.9 ประเมินโดยผู้บริหาร และร้อยละ 43.3 ประเมินโดยคณะกรรมการโครงการสุขภาพอาหารของโรงเรียน ซึ่งการประเมินผลจะพิจารณาเกณฑ์ของการทำความสะอาดสถานที่ประกอบอาหาร และการทำความสะอาดภาชนะอุปกรณ์

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของโครงการสุขาภิบาลอาหาร มีดังนี้

1. บุคลากร ปัญหาที่พบคือ การขาดบุคลากร กล่าวคือ บุคลากรที่รับผิดชอบมีจำนวนน้อยร่วมกับขาดความรู้ในการจัดสุขาภิบาลอาหาร หรือไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง ทำให้ต้องหมุนเวียนครูในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการ ซึ่งทำให้ภาระรับผิดชอบในการสอน ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงกระทำไม่ได้ไม่เต็มที่ นอกจากนี้ในส่วนของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อโครงการนี้ยังมีส่วนร่วมน้อยเนื่องจากมีภาระหน้าที่รับผิดชอบในการประกอบอาชีพ

2. งบประมาณ ปัญหาที่พบคือ บางโรงเรียนขาดงบประมาณและบางโรงเรียนได้รับงบประมาณน้อยทำให้เกิดความวิตกกังวลว่าหากงบประมาณหมดไป การดำเนินงานจะไม่ต่อเนื่อง

3. การดำเนินกิจกรรม ปัญหาที่พบคือ บางโรงเรียนไม่มีโรงอาหารและบางโรงเรียนมีโรงอาหารที่คับแคบไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ตลอดจนยังขาดอุปกรณ์ในการดำเนินโครงการ หรือมีวัสดุอุปกรณ์ในปริมาณที่ไม่เพียงพอ นอกจากนี้บางโรงเรียนกล่าวว่าน้ำดื่มที่ผ่านเครื่องกรอง ยังไม่มีความสะอาดเพียงพอ

4. ข้อเสนอแนะของโครงการสุขาภิบาลอาหาร ในด้านบุคลากรกลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะว่าควรมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสุขาภิบาลอาหารมาให้ความรู้กับครูและนักเรียน หรือจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านสุขาภิบาลอาหารหรือมีพยาบาลประจำโรงเรียน ในด้านงบประมาณควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน และมีความเพียงพอในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ในด้านการดำเนินงานควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพบุคลากรทุกปีและควรมีผู้ตรวจสอบคุณค่าของอาหาร

ส่วนที่ 5 ข้อมูลโครงการโภชนศึกษาในโรงเรียน

ตาราง 14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมและ การอบรม (n = 53)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
คณะกรรมการดำเนินกิจกรรม		
ไม่มี	9	17.0
มี	44	83.0
ผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูสุขศึกษา ครูอื่น ๆ *	23	52.3
ผู้บริหาร ครูอื่น ๆ *	5	11.4
ครูอื่น ๆ *	16	36.3
การอบรมของครูผู้รับผิดชอบ		
ไม่ได้รับ	41	77.4
ได้รับ	12	22.6

* หมายถึง ครูคหกรรม และครูพลศึกษา

จากตาราง 14 แสดงให้เห็นว่า ร้อยละ 83 ของโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมมีคณะกรรมการโครงการโภชนศึกษา โดยองค์ประกอบคณะกรรมการในแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันพบว่า ร้อยละ 52.3 ของโรงเรียนมีคณะกรรมการประกอบด้วยผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูสุขศึกษา และครูอื่น ๆ ซึ่งหมายถึง ครูคหกรรม และครูพลศึกษา สำหรับการอบรมด้านโภชนศึกษาพบว่า ครูผู้รับผิดชอบน้อยกว่า 1 ใน 4 (ร้อยละ 22.6) ได้รับการอบรม โดยเรื่องที่อบรมได้แก่ อาหารและโภชนาการ การให้โภชนศึกษาในโรงเรียน

นอกจากนี้ยังพบว่า งบประมาณที่ใช้ในโครงการโภชนศึกษา โรงเรียนจะได้รับในรูปแบบของสื่อการเรียน เอกสาร โปสเตอร์ เป็นต้น

ตาราง 15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการดำเนินกิจกรรม (n = 53)

การดำเนินกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม		
1 – 5 ปี	21	39.6
6 – 10 ปี	22	41.6
11 – 15 ปี	6	11.3
16 – 20 ปี	4	7.5
Mean (S.D.) = 7.2 (4.5)		
กิจกรรมโภชนศึกษา *		
การบรรยาย	36	35.6
การสาธิตประกอบอาหาร	35	34.7
การจัดนิทรรศการ	15	14.9
การประกวดเรียงความ	9	8.9
การประกวดนักเรียนโภชนาการดี	6	5.9
หัวข้อโภชนศึกษา *		
อาหารหลัก 5 หมู่	38	25.0
การประกอบอาหาร	31	20.4
การเลือกรับประทานอาหาร	31	20.4
การเลือกซื้ออาหาร	30	19.7
การถนอมอาหาร	22	14.5

ตาราง 15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการดำเนินกิจกรรม (n = 53) (ต่อ)

การดำเนินกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
สื่อที่ใช้ *		
เอกสารหรือแผ่นพับ	33	57.9
การกระจายเสียง	9	15.8
วีดิทัศน์	9	15.8
ป้ายนิเทศ	6	10.5
แหล่งของสื่อที่ใช้สอนโภชนศึกษา *		
กระทรวงศึกษาธิการ	31	33.7
ผลิตเอง	27	29.3
ซื้อด้วยเงินส่วนตัว	20	21.7
สถานีอนามัย	14	15.2

* หมายถึง ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 15 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานโครงการโภชนศึกษามีการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ช่วงระหว่าง 2 – 19 ปี (เฉลี่ย 7.2 ปี) ซึ่งร้อยละ 41.6 มีการดำเนินกิจกรรมในช่วง 6 – 10 ปี โดยกิจกรรมโภชนศึกษาที่จัดให้กับเด็กนักเรียนนั้น พบว่าร้อยละ 35.6 เป็นการบรรยายและอีกร้อยละ 34.7 เป็นการสาธิตประกอบอาหาร ซึ่งหัวข้อในการให้โภชนศึกษานั้นพบว่า 1 ใน 4 เป็นเรื่องอาหารหลัก 5 หมู่ โดยสื่อการสอนที่ใช้สอนโภชนศึกษาพบว่า ร้อยละ 57.9 ใช้เอกสารหรือแผ่นพับ ซึ่งประมาณ 1 ใน 3 ได้รับการสนับสนุนสื่อประเภทเอกสาร แผ่นพับจากกระทรวงศึกษาธิการหรือสำนักงานการประถมศึกษา

ตาราง 16 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการประเมินผลการจัดกิจกรรม
(n = 53)

การประเมินผล	จำนวน	ร้อยละ
การประเมินผล		
ไม่มี	19	35.8
มี	34	64.2
1 – 2 ครั้ง/ปี	33	97.1
3 – 4 ครั้ง/ปี	1	2.9
ผู้ประเมิน *		
คณะกรรมการ โครงการ โภชนศึกษา	24	45.3
ผู้บริหาร โรงเรียน	19	35.8
ครูประจำชั้น	6	11.3
ศึกษานิเทศก์	4	7.5

* หมายถึง ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 16 แสดงให้เห็นว่า ร้อยละ 64.2 ของโรงเรียนมีการประเมินผลโครงการ โภชนศึกษา โดยร้อยละ 97.1 ทำการประเมินผล 1 – 2 ครั้ง/ปี ซึ่งร้อยละ 45.3 ประเมินโดย คณะกรรมการ โครงการ โภชนศึกษา สำหรับวิธีการประเมินผลนั้นจะใช้วิธีการประเมินจาก พฤติกรรมการบริโภคของนักเรียน

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของโครงการโภชนาการศึกษามีดังนี้

1. บุคลากร ปัญหาที่พบคือ การขาดบุคลากร โดยเฉพาะบางโรงเรียน ไม่มีบุคลากรหรือบุคลากรที่มีความรู้ด้านโภชนาการโดยตรง หรือบางโรงเรียนขาดบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการโดยตรงหรือมีบุคลากรที่รับผิดชอบในปริมาณที่ไม่เพียงพอ ทำให้ครูประจำชั้นต้องเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งโดยปกติจะมีภาระงานรับผิดชอบเป็นประจำ ซึ่งทำให้ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมของโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. งบประมาณ ปัญหาที่พบคือ โรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรม และงบประมาณที่ได้รับน้อย ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านสื่อการเรียนการสอน
3. การดำเนินกิจกรรม ปัญหาที่พบคือ การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ในส่วนของปัญหาในด้านสถานที่พบว่าขาดสถานที่ในการดำเนินกิจกรรม และบางโรงเรียนพบว่าอาคารสถานที่ชำรุด ไม่กว้างขวาง
4. ข้อเสนอแนะของโครงการโภชนาการศึกษากลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะว่าควรมีครูโภชนาการประจำโรงเรียน ๆ ละ 1 ท่าน เพื่อดำเนินโครงการโภชนาการโดยเฉพาะและควรมีอัตราให้กับครูที่จบคหกรรมแก่โรงเรียนขนาดใหญ่ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครู แม่บ้านและประชาชนผู้สนใจเป็นระยะ หรือขอจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับโภชนาการมาให้ความรู้ที่ถูกต้อง